METSÄTALOUS

VILLE-PETTERI MÄÄTTÄ

Toivo Heikkinen tervaa vanhaa venettä. ”Terva pitää veneet hyvässä kunnossa, yksikin asiakkaani on huoltanut jo Kekkosen käyttämää venettä, jolla pääsee vieläkin vesille.”

Terva sopii veneeseen, saunaan, hyttysöljyksi tai vaikka suklaaseen

Kuhmon Lentiirassa tervahaudan poltto on tärkeä osa matkailu-toimintaa. Hautatervasta valmistetaan monia tuotteita.

KUHMO (MT)
Kainuulaisille terva oli ensimmäinen oikea rahatuote. Sen poltto oli yleistä vielä 1900-luvun alussa.

Nykyään tervaa käytetään perinnerakentamisessa, mutta myös elintarvikkeissa ja luonnonlääkinnässä.

Perinne elää Lentiirassa

Kuhmon Lentiirassa tervanpolttoperinne jatkuu virkeänä.

”Tervahaudan hiilet ovat myös hyvin kysyttyjä. Niitä käytetään erilaisissa pajoissa, esimerkiksi meidän hiiliä menee puukkosepän pajalle Pohjanmaalle,” kertoo Lentiiran lomakylän isäntä **Toivo Heikkinen**.

Lomakylän emäntä **Eija Heikkinen** on erityisen kiinnostunut tervan lääkinnällisistä ominaisuuksista.

”Ennen sanottiin, että jos terva, viina ja sauna eivät auta, se on kuolemaksi.”

Lentiiran tervasta tehdään esimerkiksi maaleja, hyttysöljyä, löylytervaa sekä tervamarmeladia, -suklaata, -kastikkeita ja -leipää.

Lentiiran lomakylän Eija ja Toivo Heikkinen ylläpitävät tervanpolton perinteitä.

Perinnerakentaja tarvitsee tervaa

Hautaterva oli puulaivojen päivinä erittäin tärkeä vientituote. Tervaa tarvitaan yhä esimerkiksi museorakennusten kattoihin.

”Terva on kestävä päällyste. Se pitää puun hyvässä kunnossa. Lisäksi terva antaa puun hengittää, lateksi mädättää puun koska se pidättää liikaa vettä. Rakennuksissa alahirsien tervaaminen torjuu muurahaisia ja niiden polun tervaaminen siirtää polkua”, kertoo Toivo Heikkinen.

Kavioterva pitää kolmivuotiaan Timppa-ruunan kaviot tiiviinä ja ehkäisee kaviotulehduksia.

Lentiiran tervasta on moneksi: sitä riittää elintarvikekäyttöön, hyönteiskarkotteeksi ja hajusteeksi.

Tervan tuoksu kiinnostaa monia rakentajia. Se kuitenkin haihtuu tervan kuivuessa ja kovettuessa.

Tervahaudan poltto on osaelinkeino matkailutoiminnassa. Lentiirassa poltettua maailman suurinta tervahautaa kävi kesällä 2000 katsomassa 20 000 henkeä.

Toivo Heikkinen on käynyt polttamassa pieniä tervahautoja erilaisissa tapahtumissa esimerkiksi Helsingin Senaatintorilla ja Espoon Otaniemessä.

Matkailunähtävyytenä tervahauta on kuitenkin ongelmallinen, sillä sään on polton onnistumiseksi oltava hyvin tyyni. ”Myrskyllä hauta palaa nuotiona eikä siitä saada tuottoa. Siksi sen polttoajankohtaa ei aina voida sanoa edes viikolleen”, Heikkinen kertoo.

Tervasta terveyttä

Terva karkottaa hyönteisiä myös iholle siveltynä. Toivo Heikkinen käyttää tervaa hevosensa hoidossa sekä hyttysten torjuntaan että kaviotulehdusten hoitoon.

”Hyttysöljyä ei tarvitse laittaa edes joka päivä. Lisäksi antiseptiset ominaisuudet parantavat puremia. Tervakarkote on erityisen suosittu raviväen keskuudessa”, Heikkinen kertoo.

Kavioterva tiivistää kavioita ja tukkii vanhoja kengityksestä syntyneitä reikiä.

”Terva parantaa kaviotulehduksen ja helpottaa kaviokuumetta. Siteet voivat mädättää haavoja mutta terva verijäljessä parantaa sen nopeasti.”

Eija Heikkinen kehuu tervan ominaisuuksia myös ihmisten terveyden hoidossa.

”Tervasalvaa käytetään kuiviin käsiin ja ihottumiin, kuten maitorupeen.”

TERHI PAPE-MUSTONEN

Tervan pelastaminen vaatii 200 000 euroa

Mäntytervan pelastamiseksi kerätään rahaa. Mäntyterva on rekisteröitävä EU:n kemikaalisäädösten mukaan vuoden 2018 kesään mennessä. Muuten sen valmistamisesta tulee laitonta.

Pelastetaan terva -hanke arvioi rekisteröinnin hinnaksi 200 000 euroa. Hankkeessa mukana ovat Museovirasto, Kirkkohallitus sekä Kemianteollisuus ry.

”Rekisteröintiprosessi on liian kallis yksittäisten tervantuottajien toteutettavaksi. Siksi olemme käynnistäneet kampanjan tämän tärkeän rekisteröinnin tekemiseksi yhdessä, kaikkien toimijoiden käyttöön”, kertoo Kemianteollisuus ry:n johtaja **Juha Pyötsiä**.

”Rekisteröinti tarvitaan, jos tervaa tuotetaan enemmän kuin yksi tonni. Isosta tervahaudasta saadaan helposti jo useampi tonni tervaa.”

Suomessa on poltettu tervaa jo satoja vuosia, ja se on elintärkeää monien historiallisten rakennusten kunnossapidolle.

Monimutkainen tieteellinen hanke

Terva on rekisteröitävä Euroopan yhteisön kemikaaliasetuksen Reachin edellyttämällä tavalla.

Yhteensä 86 toimijaa esirekisteröi mäntytervan vuonna 2008. Suomalaisia oli joukossa 29. Varsinainen rekisteröinti koostuu tervan ominaisuustutkimuksista ja Euroopan kemikaaliviraston maksuista.

Kemikaaliviraston ohjeistuksen mukaan tervan ominaisuustutkimuksissa on keskityttävä erityisesti koostumuksen ja haitallisten PAH- yhdisteiden analysointiin.

”Alan pienillä toimijoilla ei ole kuitenkaan mitään mahdollisuutta saada rekisteröintiprosessia tehtyä omin voimin”, Pyötsiä kertoo.

Rekisteröimishanke aloitetaan toden teolla elokuussa. Tukea tervan rekisteröimiseen toivotaan saatavan kemian ja metsäteollisuuden isoilta yrityksiltä ja säätiöiltä.

”Myös kansalaiskeräyksen mahdollisuutta on mietitty, mutta sen lainmukainen hoitaminen on vaativaa”, Pyötsiä pohtii.

”Suomessa on yli 300 historiallisesti arvokasta kirkkoa, joiden paanukatot on käsiteltävä tervalla. Museovirasto tarvitsee tervaa esimerkiksi lautakattoihin. Mäntyterva on historiallisesti hyvin tärkeä tuote ja sen pelastamiseksi on nyt käärittävä hihat.”

TERHI PAPE-MUSTONEN

Lääkäriliitto ei tyrmää tervan terveyskäyttöä

Lääkäriliiton varatoiminnanjohtaja **Hannu Halila** pitää tervan käyttöä pääasiallisesti turvallisena.

”Vanhasta viina, sauna ja terva -ohjeesta viina on vähiten suositeltava, sauna ja terva ovat kohtuudella käytettynä terveellisiä”, Halila kommentoi.

Lääkäriliitto on ottanut kriittisen kannan vaihtoehtolääketieteeseen ja tuotteiden terveysvaikutteiden markkinointiin, joilla ei ole tieteellisesti todistettua pohjaa.

”Vaihtoehtolääketiedettä ei ole olemassa. On olemassa lääketiedettä ja uskomushoitoja.”

”Terva on kuitenkin ikivanha suomalainen hoitokonsti, joten sen käyttö tuskin on hirveän vaarallista ainakaan ulkoisesti. Sisäinen käyttö voi olla hieman kyseenalaisempaa”, Halila jatkaa.

Kuusen pihkalla on lääketieteellisesti todettu olevan haavoja parantavia ominaisuuksia. Sen ainesosat toimivat haavassa antiseptisinä ja edistävät ihon paranemisreaktioita kasvutekijöiden kautta. Tervaa ei ole tutkittu lääkinnällisessä käytössä.

Tervashampoita ja muita tuotteita on kuitenkin käytetty ihonhoidossa pitkään myös kaupallisessa mittakaavassa.

TERHI PAPE-MUSTONEN

Tervasalvaa käytetään esimerkiksi ihottumien hoitoon.

TERVAN HISTORIAA

Ensimmäinen maailmanmarkkinatuote

Terva oli Suomen tärkein vientituote yli 200 vuotta. Sitä käytettiin laivojen ja niiden köysien käsittelemiseen. Terva tukki puun huokoset suojaten sitä vedeltä ja esti mikrobien kasvua.

Kainuusta tuli Suomen tärkein tervantuotantoalue 1800-luvulla. Vuosisadan vaihteessa Ouluun soudettiin Kainuun vesistöjä pitkin 6,5 miljoonaa litraa tervaa vuodessa. Terva kuljetettiin 120 litran tynnyreissä.

Sadasta motista tervaksia saadaan tervahaudassa polttamalla noin 3 000 litraa tervaa. Tervanpolttoon käytetään mäntyä, jota vioittamalla sen uuteainepitoisuudet saadaan nousemaan. Myös kannoista saadaan tavallisia runkoja enemmän tervaa.

Tervanpoltto oli koko kylän hanke. Naisetkin soutivat tervaveneitä Ouluun. Toisaalta heille saatettiin perinteisenä tuliaisena tuoda hamekangas ja rintarossi. Joskus raharikkaat tervansoutajat eivät saaneet tuottoja kotiin, vaan heidät ryöstettiin paluumatkalla.

Otso paikkaa talouttaan kauppaamalla kiinteistöjään

Suomen metsäkeskuksen liiketoimintayksikkö Otso Metsäpalvelut pohtii toimipisteidensä karsintaa ja kiinteistöjen myyntiä osana ohjelmaa, joka tähtää Otson yhtiöittämiseen ensi vuoden alussa.

Otsolla on 80 toimipistettä eri puolilla maata. Osan toimipisteistä se omistaa, osassa se on vuokralla. Metsää Otsolla on lähes 3 000 hehtaaria.

”Kaikki kohteet käydään läpi. Sellaisista kiinteistöistä voidaan luopua, jotka eivät ole ydintoiminnalle tärkeitä”, sanoo metsäneuvos **Marja Kokkonen** maa- ja metsätalousministeriöstä.

Metsien myynti on myös mahdollista, mutta Kokkosen mukaan ”tässä vaiheessa ei ole tarkoitus lähteä mihinkään laajoihin metsäalueiden myynteihin”.

Kokkonen kuuluu Otson yhtiöittämistä ohjaavaan metsäkeskuksen johtokunnan jaostoon. Tavoitteena on muodostaa Otsosta valtion kokonaan omistama yhtiö, joka toimisi ensi vuoden alusta lähtien valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa.

Alun perin Otso piti yhtiöittää jo tämän vuoden alussa. Yhtiöittämistä päätettiin kuitenkin lykätä, koska Otson heikon taloustilanteen vuoksi yhtiömuotoiselle toiminnalle ei ollut edellytyksiä.

Raskaita tappioita

Otso on tehnyt koko historiansa tappiota. Sen toiminta alkoi vuonna 2012, kun metsäkeskuksen liiketoiminta erotettiin metsäkeskuksen julkisen palvelun toiminnasta.

Viime vuonna Otson liikevaihto oli noin 35 miljoonaa euroa. Tappiota kertyi kuusi miljoonaa euroa. Otson johto ilmoitti tämän vuoden helmikuussa kulujen säästötavoitteeksi viisi miljoonaa euroa.

Enimmillään Otson palveluksessa on työskennellyt 300 ihmistä. Tämän vuoden alkupuolella käytyjen yt-neuvottelujen jälkeen vähennettiin eri keinoin liki 30 ihmistä.

Väkeä on lähtenyt myös vapaaehtoisesti muiden työantajien palvelukseen. Vuoden lopussa otsolaisia on hieman yli 200 henkeä.

Palveluita kehitetään

Otson talouden vakauttaminen on Kokkosen mukaan edennyt hyvin. Organisaatio ja johtamisjärjestelmät on uudistettu niin, että aiempaa pienemmällä henkilöstöllä pystytään nyt tuottamaan palvelut tehokkaammin.

”Oleellinen osa on palveluiden kehittäminen ja hinnoittelu sekä kohdentaminen ja markkinointi.”

Otson erityisvahvuuksina Kokkonen mainitsee osaamisen ojitushankkeissa ja metsäteiden rakentamisessa ja kunnossapidossa. Kemeralain mukaisissa metsäteiden kunnostuksissa Otsolla on noin 70 prosentin markkinaosuus.

Palvelujen sisältöä pyritään myös räätälöimään eri puolille maata sen mukaan, millaista kysyntä on.

”Pohjois-Suomessa Otso toimii kiinteistövälityksessä. Tietyillä ojitusalueillla asiantuntijapalvelujen osana tarjotaan myös puukaupan palvelua”, Kokkonen nostaa esimerkkejä.

Lakiesitys lokakuussa

Lausuntokierros Otson yhtiöittämistä koskevasta metsäkeskuslaista päättyy tänään perjantaina.

Hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan käsiteltäväksi asia on määrä saada syyskuun aikana. Lakiesitys eduskunnalle annetaan näillä näkymin lokakuussa.

JUHA KAIHLANEN

YHTIÖITTÄMINEN

Otso Metsäpalvelut

Vuoden 2012 alussa 13 alueellista metsäkeskusta yhdistettiin Suomen metsäkeskukseksi, joka jaettiin kahteen itsenäiseen yksikköön: julkisen palveluun ja liiketoimintaan.

Metsäkeskuksen julkiseen palveluun kuuluu lainvalvonta ja esimerkiksi kestävän metsätalouden rahoituslain kemeran rahoituspäätökset. Metsäkeskus myös kerää ja jakaa tietoa Suomen metsistä.

Liiketoimintayksikkö on saanut nimen Otso Metsäpalvelut.

Otsosta on määrä muodostaa valtion kokonaan omistama yhtiö, joka toimii valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa.

Metsäkeskus on osa välillistä valtionhallintoa ja se toimii maa- ja metsätalousministeriön strategisessa ohjauksessa.